

Martin JANEČKA
České Budějovice

DOI: 10.14746/bo.2017.4.4

K některým případům nestandardní vokálníké délky u zájmen

Keywords: morphology, phonetics, pronouns, dialect, language corpora, accusative case

Klíčová slova: morfologie, fonetika, zájmena, dialekt, jazykový korpus, akuzativ

Abstract

This article concerns with pronouns *ní, jí, naši* and *vaši* in accusative singular form which is non-standard for this case. I try to point out a possible connection between pronunciation of these pronouns and their written forms in Czech National Corpus. I especially focus on reasons, why a language user (writer) chooses long final vowel in accusative singular also in contexts, where it is not in accordance with the paradigm of given pronoun, as it is described in grammars of Czech. I explore differences in function styles in the corpus SYN2015 and differences in regions in the corpus SCHOLA2010. I also observe, which prepositions are related to non-standard accusative pronouns.

Tato stať pojednává o nestandardním použití vokálníké délky v akuzativu singuláru zájmen *ní, jí, naši* a *vaši*. Pokouším se poukázat na možnou souvislost mezi výslovností těchto tvarů a jejich psanou podobou v Českém národním korpusu. Zejména se zaměřuji na to, v jakých kontextech volí uživatel jazyka (pisatel) v akuzativu singuláru dlouhý koncový vokál i v případech, kde to není v souladu s paradigmatickým daného zájmena tak, jak je zachyceno v mluvnicích českého jazyka. Rozdíl z hlediska funkčních stylů zkoumám v korpusu SYN2015, rozdíl z hlediska regionální příslušnosti pak v korpusu SCHOLA2010. Sleduji rovněž, které předložky se pojí s nestandardními akuzativními tvary zájmen.

O. K. Tahal (2000, s. 19–20) ve své studii o obecné češtině uvádí, že u uživatelů této podoby českého jazyka občas není vokálníká délka jasně rozlišena a reálně je vysloven spíše jakýsi neurčitý vokál. Jako typické případy přitom uvádí tvary osobního zájmena *ona*, tedy *jí, jí, ni, ní* a přivlastňovací zájmena *naše* ve femininu, tedy *naši, naší*. Tahal dále tvrdí, že uživatel češtiny nepříliš orientovaný v gramatice

může mít potíže s pravopisem, jestliže ve své výslovnosti postrádá zvukovou oporu – tedy když vyslovuje jak akuzativ, tak i genitiv, dativ, lokativ a instrumentál identicky.

Tento příspěvek pojednává právě o tvarech zájmena *ona* (*ní* a *jí*), dále zájmena *váš* (*vaši*) a zájmena *naš* (*naši*) v akuzativech.¹ Zabývá se možnými příčinami toho, že se v psaných textech objevují nestandardní tvary akuzativů těchto zájmen, u kterých se předpokládá, že jsou vyhrazeny pouze pro sféru jazyka mluveného. V souvislosti s tím je vysloven předpoklad, že markantnější je tento jev v mluveném jazyce pro uživatele obecné češtiny. Pro psaný jazyk zatím nejsou k dispozici regionálně stratifikovaná data, která by bylo možno s daty z jazyka mluveného porovnat, resp. vysledovat s jejich pomocí možnou přímou souvislost mezi realizacemi zájmen zakončených vokalicou délkou v akuzativech singuláru v podobě mluvené a v podobě psané např. u mluvčích z totožné nářeční oblasti.

Sledované vokálníké délky v akuzativech zájmen jsme se rozhodli nazývat jako nestandardní vzhledem k tomu, že v mluvnicích češtiny jsou daná paradigmata zájmen vyložena s akuzativy bez vokálníké délky, tedy s vokalicou krátkostí. Mluvnice sice primárně popisují jazyk psaný a námi sledovaný jev je výsadou jazyka mluveného², nicméně zachycujeme tyto nestandardní tvary i v jazyce psaném, proto tedy pokládáme za adekvátní vztahování se k paradigmatickým oněch zájmen popsaných v mluvnicích češtiny.³

¹ Kolísání vokálníké délky v akuzativu singuláru by samozřejmě bylo možné sledovat i u dalších zájmen jako např. *moji/mojí, tvoji/tvojí* atd. Pro účely tohoto textu jsme však zvolili pouze dvě posesivní zájmena a dva tvary jednoho osobního zájmena.

² Resp. spíše jazyka neveřejných a neoficiálních komunikačních situací, který je v dnešní době možné čím dál častěji zachytit v prostředí internetové komunikace (facebook, chaty, diskusní fóra atd.), nicméně některé námi zachycené případy nestandardní vokálníké délky lze zařadit mezi psané komunikáty veřejné a oficiální, které by se měly řídit pravidly popsanými v mluvnicích.

³ Bez koncové vokálníké délky v akuzativu singuláru je uvedeno zájmeno *naši* v Karlík a kol. (1995, s. 290), dále v Petr a kol. (1986, s. 395) nebo v Havránek,

*Mluvnice současné češtiny*⁴ (Cvrček a kol. 2010, s. 256–258) jako jediná mluvnice popisuje kolísání v úzu u akuzativů *ji/jí*, resp. *ni/ní*, a uvádí, že v genitivu, dativu, akuzativu a instrumentálu singuláru rozdíl v mluvené formě jazyka (nejen) u těchto zájmen zaniká (zejména při vyšším tempu řeči). Co se týká zájmena *naši* (což lze vztáhnout i na tvar *vaši*, jak ostatně činí v jiné souvislosti i Cvrček a kol.), autoři (2010, s. 261) dodávají, že „rozdíl délky samohlásky v koncovce je v mluvené řeči často nezřetelný, úzus v této oblasti kolísá (i v psaných textech)”. Právě kolísání úzu u tvarů *ni/ní*, *ji/jí*, *naši/naší* a *vaši/vaší* v psaných textech se tento text bude věnovat především.

1. Hledisko morfologické

První možností, kterak interpretovat substituci zájmen nezakončených délkou za zájmena zakončená délkou, je zjednodušování pádového systému, jelikož kromě akuzativu jsou ostatní pády (genitiv, dativ, lokativ a instrumentál) zakončeny na *-í*. Nestandardní délce vokálů je obecně věnováno jen několik málo studií, např. právě nestandardní kvantita [i] a [i:] je zmíněna ve studii Waclawíčové (2009), která popisuje regionální mluvu v korpusu mluvené češtiny ORAL2006 a zaměřuje se na situaci v českém pohraničí, jako je např. typ *klucí* v jihozápadočeské oblasti; jednotlivé typy jsou zde však převážně jen registrovány. Jako jedno z možných vysvětlení však nabízí autorka článku právě to, že dané jevy znamenají zjednodušení morfologického systému. Takový předpoklad, týkající se námi zkoumaných zájmen, by samozřejmě bylo vhodné empiricky ověřit, což je však mimo možnosti tohoto příspěvku, a morfologickému hledisku tedy nadále nebudeme věnovat pozornost.

Jedlička (1981, s. 204–205). Tvary *ni* a *ji* rovněž bez vokalické délky v akuzativu singuláru jsou pak uvedeny v Karlík a kol. (1995, s. 286), dále v Petr a kol. (1986, s. 396) nebo v Havránek, Jedlička (1981, s. 206).

⁴ Která však, na rozdíl od jiných mluvnic v tomto textu uvedených, není dle slov jejích autorů preskriptivní, nýbrž pouze deskriptivní.

2. Hledisko foneticko-fonologické

Nepochybně je možné zaznamenat v kvalitě i kvantitě [i] zřetelný rozdíl mezi mluvčími z Čech a Moravy, jež lze přisuzovat nejspíše tomu, že u mluvčích obecné češtiny, tedy formy českého jazyka na území Čech a v západní části Moravy, mají tato zájmena často formu pouze s *-í*.⁵

Skarnitzl (2012, s. 142) ve své studii o kvantitě [i] odkazuje na výzkum percepce [i] v Podlipský et al. (2009) a na závěry tam uvedené, a sice že vliv na recepci [i] má i kvalita (tedy rozdíly spektrální povahy), ne jen rozdíly temporální (kvantita), a dodává, že posluchači se spektrálními rozdíly řídí někdy i více než temporálními. Skarnitzl (2012, s. 150) dále upozorňuje na to, že [i:] je pouze o čtvrtinu delší než [i], následkem čehož se rozdíl mezi nimi v kvantitě občas i stírá; co do kvality je pak situace dosti odlišná, jelikož [i] se z hlediska otevřenosti nachází mezi [i:] a [e]. Z uvedeného je tedy podle něj (Skarnitzl 2012, s. 151–152) možné odvodit, že [i:] si může dovolit být poměrně krátké, jelikož kvůli významné odlišnosti spektrální (od [i]) mu nehrozí ztráta kontrastu s [i].

Výzkum Podlipský et al. (2009) tedy ukazuje, že kvůli výraznému kvalitativnímu rozdílu mezi [i] a [i:] nejsou Češi (méně již Moravané, kteří vykazují menší kvalitativní rozdíl) obecně nuceni udržovat velké kvantitativní rozlišení mezi [i] a [i:]. Právě tento fakt by do jisté míry mohl mít vliv na to, proč mluvčí obecné češtiny používají formy zájmen *vaší*, *naší*, *ní* nebo *jí* v akuzativu častěji než mluvčí moravští nejen v projevech mluvených, ale i v projevech psaných.

---

⁵ Např. výpověď *Já pro ni pojedu* by mluvčí obecné češtiny s krátkou formou zájmena *ni* pravděpodobně nevědomě nerealizoval. Ne všechny kontexty je přitom vhodné klást na stejnou úroveň: tak např. ve výpovědi *Zavolejte mi vaši Jarmilku* je /i/ následováno /j/, jeho kvalita tedy bude zřejmě ovlivněna, tj. bude zavřenější a hůře odlišitelné od /i:/ apod. – za upozornění děkuji V. J. Podlipskému.

3. Korpusový výzkum

V psaném korpusu SYN2015 jsme tvary *ní, jí, naši* a *vaší* v akuzativu singuláru vyhledávali pomocí dotazu [(word="ní") & (tag="...S4.*")].

Na úvod je potřeba poznamenat, že tvar *jí* představuje z hlediska vyhledávání v korpusu SYN2015 problém; při vyhledávání formy *jí* v akuzativu totiž tazatel neobdrží žádný výskyt, i když se těchto akuzativních forem nachází v korpusu SYN 2015 prokazatelně značné množství. Na výskyty tvaru *jí* v akuzativu je však uplatněna automatická disambiguace, která vyřadí ty výskyty, jež jsou v akuzativu vyhodnoceny právě jako nestandardní, a přiřadí jim interpretaci genitivní, dativní, lokativní nebo instrumentálovou na základě pravidla „odstraň obecnou češtinu”. Tvar *jí* tedy není v korpusech ani jednou tagován jako 4. pád na základě předpokladu, že psaný text by již měl být gramaticky/ortograficky správný⁶.

U tvaru *ní* jsme po obdržení dat na základě vyhledávacího dotazu ještě museli použít manuální kontrolu⁷. Vzhledem k výše uvedenému pravidlu „odstraň obecnou češtinu” totiž dotaz [(word="ní") & (tag="...S4.*")] poskytuje pouze ty akuzativní kontexty se zájmenem *ní*, ve kterých se před sledovaným zájmenem nachází předložka pojící se pouze s akuzativem. V případě, že se před zájmenem *ní* nachází předložka pojící se i s jiným pádem, než je akuzativ, dává pravidlo „odstraň obecnou češtinu” přednost shodě v jiném pádě než v akuzativu, i když se reálně o akuzativ jedná⁸.

⁶ Tvar *jí* disponuje v korpusu SYN2015 celkem 101 296 výskyty.

⁷ Tvar *ní* disponuje v korpusu SCHOLA2010 314 výskyty, z toho je 44 zakončeno v akuzativu singuláru vokalicou délkou. V korpusu SYN2015 se tvar *ní* vyskytuje v 77 819 případech; dotazem na akuzativní kontext se zájmenem *ní* obdržíme 603 výskytů, které je nicméně nutné manuálně protřídit – akuzativů zůstane po manuální kontrole 113.

⁸ Za informaci děkuji M. Hnátkové.

Výslovnost zkoumaných zájmen pak byla ověřována v korpusu SCHOLA2010. V tomto korpusu se hledané formy zájmen vyskytují v řádu stovek, kdežto v korpusu mluveného jazyka ORAL2013 už v řádu tisíců, a jelikož mluvené korpusy zatím nejsou tagovány ani lematizovány, bylo vzhledem k nutnému manuálnímu vyhledávání všech čtyř zkoumaných tvarů jednodušší pracovat právě s korpusem z vyučovacích hodin⁹.

Zkoumaná zájmena (*jí*¹⁰, *ní*¹¹, *naši*¹², *vaší*¹³) byla nahlížena ze tří perspektiv:

- a) z hlediska regionální difrenciace (v korpusu SCHOLA2010),
- b) z hlediska funkčně-stylového uplatnění (v korpusu SYN2015),
- c) z hlediska toho, jaké předložky se v obou zmiňovaných korpusech pojí se sledovanými nestandardními formami zájmen v akuzativu.

Zjištěné výskyty sledovaných zájmen jsou uvedeny v tabulkách 1., 2. a 3.

Z tabulky 1. plyne, že kratší zájmena (*jí, ní*) jsou obecně vyslovována častěji s koncovým [i:] než tvary delší (*vaší, naši*). I přes značně neproporční složení korpusu SCHOLA2010 (viz poznámku 9) je však evidentní, že dominuje středočeská nestandardní realizace akuzativů zájmen, a to v poměru 255 (středočeská) ku 41 (východo-

⁹ Korpus je tvořen projevy jak učitelů, tak i žáků – obsahuje 131 sond z nářeční oblasti středočeské, 57 sond z oblasti východomoravské, 9 sond z českého pohraničí a 7 sond z oblasti jihozápadočeské.

¹⁰ Tvar *jí* disponuje v korpusu SCHOLA2010 515 výskyty, z toho je 336 zakončeno v akuzativu singuláru vokalicou délkou. V korpusu SYN2015, jak již bylo uvedeno výše, nelze výskyt nestandardních akuzativů tvaru *jí* zjistit.

¹¹ viz poznámka 7.

¹² Tvar *naši* disponuje v korpusu SCHOLA2010 86 výskyty, z toho je 7 zakončeno v akuzativu singuláru vokalicou délkou. V korpusu SYN2015 se tvar *naši* vyskytuje v 17 864 případech, z toho je 85 zakončeno v akuzativu singuláru vokalicou délkou.

¹³ Tvar *vaší* disponuje v korpusu SCHOLA 2010 celkem 53 výskyty, z toho je 14 zakončeno v akuzativu singuláru vokalicou délkou. V korpusu SYN2015 se tvar *vaší* vyskytuje v 5 475 případech, z toho je 27 zakončeno v akuzativu singuláru vokalicou délkou.

moravská);¹⁴ další frekvence již z hlediska jejich interpretace nepovažujeme za příliš důležité.

Tab. 1. Výskyt sledovaných zájmen v jednotlivých nářečních oblastech ve SCHOLA2010

SCHOLA2010	středočes.	východomor.	jihozápčes.	pohr. čes.
jí	255	41	22	18
ní	38	3	3	X
vaší	11	3	X	X
naší	5	2	X	X

Faktorem, který přispívá k relativně nízké frekvenci tvarů *ní*, *naší* a *vaší* na Moravě, je pravděpodobně i to, že na území Moravy vedle tvarů *ni/ní* figuruje tvar *ňu* (viz Balhar a kol., 2002, s. 358). Obdobně lze uvažovat i vzhledem ke dvojicím *vaši/vaší* (na Moravě navíc *vašu*) a *naši/naší* (na Moravě navíc *našu*). Vedle tvarů *ji/jí* pak sice na Moravě rovněž existuje tvar zakončený na -u (tedy *ju*, viz Balhar a kol., 2002, s. 354), avšak zajímavé je, že na Valašsku (tedy právě na východní Moravě – srov. sondu z korpusu SCHOLA2010) existuje tvar *jú*, což by mohlo mít vliv na vyšší výskyt přehlasovaného tvaru (*ji*) v této oblasti (viz Balhar a kol., 2002, s. 354).

Naše Sigy [sigi] vždy byla dívěnka milá, byla —, né všichni na **ní** byli hodní, i její muž — (SCHOLA2010, středočeská).

Eva bude dělat ted'kon nákej projekt do školy že musej udělat internetový stránky. tak sem jí říkala že jesi chce tak může udělat **naší** vinotéku no hmm to by bylo fajn vid' (SCHOLA2010, středočeská).

Znamená to totiž, že na téhle... není... není integrovaná a je někde bokem. dyž se podíváte, tady nahoře byzme **jí** měli, takže pak byzme **jí** mohli popsat (SCHOLA 2010, východomoravská).

¹⁴ Relativní četnost tvaru *jí* je ve středočeské sondě 0, 051%, zatímco v sondě východomoravské 0,016%, lze tedy říci, že poměrná frekvence tvaru *jí* v těchto sondách je přibližně 3 : 1.

[...] takle já sem právě to já sem konzultoval ano pardon pardon já sem eee já sem právě eee jako si nebyl jistej jako to. takže sem vám jenom na* k nahlédnutí. přines ano jako tak jako pro **vaší** úvahu nebo pro **vaší** pokud byste si. (SCHOLA2010, jihozápadočeská).

Tab. 2. Výskyt sledovaných zájmen v jednotlivých funkčních stylech v SYN2015

SYN2015	beletrie	oborová	publicistika
jí	X	X	X
ní	60	29	24
vaší	9	9	9
naší	31	27	27

Data z tabulky 2. ukazují, že výskyt nestandardních tvarů zájmen v akuzativu odpovídá proporčnosti korpusu SYN2015 (všechny tři oblasti jsou zastoupeny stejným dílem). V tomto kontextu pak překvapí pouze u zájmena *ní* dvojnásobná hodnota (právě) v oblasti beletrie oproti ostatním dvěma oblastem (reprezentujícím určitý funkční styl).

Více než polovinu¹⁵ zjištěných případů zájmen s nestandardní vokalicou délkou je možno označit za zachycení mluveného projevu. I přes tento fakt však podle našeho názoru takové výskyty zájmen v textech odborných, beletristických a v psané publicistice lze považovat za nestandardní, jelikož autor textu (badatel/spisovatel/novinář)

¹⁵ Poměry zápisu mluveného projevu vzhledem k celkovým výskytům nestandardních akuzativů jsou následující: u tvaru *ní* v beletrii 29 z 60 celkových výskytů, v publicistice 17 z 24 a v oborové literatuře 9 z 29 výskytů. U tvaru *vaší* pak všech 9 výskytů v beletrii, v publicistice 5 z 9 výskytů a v oborové literatuře 2 z 9 výskytů. U tvaru *naší* bylo v mluvenostních situacích identifikováno v beletrii 24 z 31 celkových výskytů, v publicistice 25 z 27 výskytů a v oborové literatuře 14 z 27 výskytů. Stále je však třeba mít na paměti to, že se ve všech oblastech (beletrie, publicistika, odborná literatura) jedná o texty, které standardně procházejí korekturami a redakčními úpravami, proto by se dalo předpokládat, že se ani zde nebudou objevovat tvary sledovaných zájmen zakončených v akuzativu singuláru vokalicou délkou.

by měl usilovat o to, aby tvary zájmen v takových textech korespondovaly se zachycením paradigmatu oněch zájmen v mluvnicích češtiny, jak ostatně předpokládají např. korpusoví anotátoři v souvislosti s již zmíněným pravidlem „odstraň obecnou češtinu”.

V tomto oddílu navážeme bezprostředně na poznatky vyložené v oddílech 3.2 a 4.2 a budeme je konkretizovat pro naši speciálnější situaci. (SYN2015, oborová lit.).

Naši jedinou možností je však odrazit nepřítele hned v počátku, než se celý válečný konflikt neudržitelně rozpoutá. Proto jsme doufali ve vaši pomoc. (SYN2015, beletrie).

Naopak zbytek ulice, která je vyhledávaná i mezi přespolními řidiči, protože se v ní neplatí parkovné, se neustále propadá do stále větší bída. Poslední ranou pro ní byla loňská oprava kanalizace a vodovodu. (SYN2015, publicistika).

Tab. 3. Výskyt sledovaných zájmen s jednotlivými předložkami ve SCHOLA2010

SCHOLA2010	ní	vaší	naší
na	32	2	1
pro	6	X	X
přes	1	X	X
za	2	X	X
o	3	X	X

Díky droze **na ní** zapomíná. Díky, díky droze jí získá. Potom kvůli droze **na ní** zase už zapomíná a je tou drogou ovlivněn natolik, že tu Věru ztrácí (SCHOLA2010, středočeská).

Jí se to líbí, ano. jí se to líbí, prostě **pro ní** je to ještě, ještě víc si říká, jo, to je prostě chlapák, to je prostě, ten se dokáže naštvat pořádně za dobrou věc (SCHOLA2010, středočeská).

Tab. 4. Výskyt sledovaných zájmen s jednotlivými předložkami v SYN2015

SYN2015	ní	vaší	naší
na	3	4	16

pro	41	1	7
přes	23	X	X
za	X	1	X
o	28	X	2
skrz(e)	10	X	X
mimo	3	X	X
v(e)	3	1	X

Tabulky 3. a 4. sledují, které předložky se (a jak často) pojí s nestandardními tvary zájmen *ní, jí, naší* a *vaší*. V prepisech mluvených textů v korpusu SCHOLA2010 se u vyslovovaného *ní* nejčastěji vyskytuje předložka *na*, což není údaj nijak překvapující, zvážíme-li její výraznou progresivitu¹⁶ v různých vazbách a s tím související počet výskytů,¹⁷ kdežto v psaných textech se tato předložka spolu s nestandardními akuzativy neobjevuje takřka vůbec a přední místa zaujímají spolu s nestandardními akuzativy předložky *o, pro* a *přes*. Druhá a třetí jmenovaná předložka jsou v souvislosti s oněmi akuzativy zajímavé z toho důvodu, že tyto předložky jinou než akuzativní interpretaci nenabízejí a nelze tedy uvažovat o tom, že by se ke sledovaným akuzativům dostávaly proto, že se pojí i s pády jinými, u kterých je vyžadován tvar zájmena zakončený vokalicou délkou. Za pozornost snad stojí ještě převaha předložky *na* ve spojitosti s nestandardním akuzativem *naší* v psaném korpusu SYN2015, ostatní hodnoty výskytů jsou již jen v řádu jednotek.

A všimla si další, zhruba pět centimetrů dlouhé rány. Tahle však byla stará a zajizvená. Přejela **přes ní** prstem a hluboko pod kůži nahmatala uzlinky (SYN2015, beletrie).

¹⁶ Např. namísto „jednali o tom ve vládě” se objevuje v publicistickém funkčním stylu vazba „jednali o tom na vládě” atd.

¹⁷ V souhrnném korpusu SYN verze 4 se předložka *na* vyskytuje v 72 477 091 případech, v korpusu SYN2015 je pak počet výskytů 1 860 420.

Zároveň musíme zjistit, zda pro **naší** houbu neexistuje sankcionované nebo konzervované jméno, které má automaticky přednost i vůči starším jménům. Ostatní platně publikovaná jména (u běžnějších druhů jich bývá velký počet) jsou synonyma (SYN2015, oborová literatura).

Závěr

Vliv na vokalickou kvantitu u zájmen (*naší, vaší, jí, ní*) je potenciálně možné přiznat snaze uživatelů jazyka vyrovnat pádový systém, jelikož vokalická krátkost (*naši, vaši, ji, ni*) se vyskytuje pouze v akuzativu, a znamená tak z pohledu uživatele nesymetrii v paradigmatu. Tento předpoklad by však bylo záhodno empiricky testovat.

Výslovnost těchto zájmen s koncovou vokalickou délkou je podle našich zjištění z korpusu mluveného jazyka SCHOLA2010 zřetelnější na území Čech (a zčásti i západní Moravy), tedy u uživatelů obecné češtiny, kteří preferují [i:] před [i], což koreluje s tím, že v obecné češtině existuje tendence k nedbalejší artikulaci vokálů (kvalitativní i kvantitativní). I proto máme důvod se domnívat, že při neadekvátních zápisech těchto tvarů zájmen hrají roli spíše faktory fonetické než morfologické, jelikož k tomuto jevu u moravských mluvčích nedochází zdaleka tak často jako u mluvčích obecné češtiny.

I přes neproporčnost sond z jednotlivých nářečních oblastí lze tvrdit, že ve středočeské oblasti dochází k realizaci koncové vokalické délky v akuzativech singuláru sledovaných zájmen více než v oblastech jiných (zejména na východní Moravě, jelikož další oblasti jsou v uváděném korpusu zastoupeny jen marginálně). Právě v této oblasti je totiž v akuzativu sg. v mluvené podobě často preferována forma *vašu/našu/ňu/ju* atd., což je sice příčinou nižšího výskytu koncového [i:] u těchto zájmen na Moravě, nicméně to nijak nezduodňuje nestandardní vokalickou délku u koncového [i:] zejména v oficiálních psaných komunikátech.

Je možné se domnívat, že uživatelé obecné češtiny (méně již mluvčí z východní Moravy, viz Tabulku 1.) často nemají ve svém (mluveném) systému krátkou akuzativní variantu daných zájmen, což je kompatibilní i se závěry výzkumu Podlipský et al. (2009) v tom smyslu, že uživatelé obecné češtiny nepotřebují tolik rozlišovat [i] a [i:] co do kvantity, jelikož již dostatečně odlišují [i] a [i:] kvalitativně. Právě

to by mohlo mít vliv i na transfer tvarů zakončených v akuzativech singuláru vokalickou délkou do formálnějších kontextů, tedy textů vyskytujících se v psaném korpusu SYN2015, poměrně překvapivě nejvíce v oblasti beletrie (u zájmena *ní*). Právě v takovýchto kontextech jsou pak ona délkou zakončená zájmena v akuzativu považována za nestandardní vzhledem k tomu, že se jedná o oficiální a předem připravené psané komunikáty.

Považujeme za málo pravděpodobné, že by na nestandardní akuzativy zájmen měly vliv předložky, které se pojí i s jiným pádem než s akuzativem, tedy po nichž následuje zájmeno zakončeno vokalickou délkou. Ze tří předložek, které se v korpusu SYN2015 pojí nejčastěji s nestandardním akuzativem *ní*, se totiž dvě (*pro* a *přes*) pojí pouze s akuzativem, takže transfer vokalické délky z jiného pádu zájmena zde nepřipadá v úvahu.

Literatura

- Balhar J. a kol., 2002, *Český jazykový atlas*. 4. Praha: Academia.
- Cvrček V. a kol., 2010, *Mluvnice současné češtiny. 1, Jak se píše a jak se mluví*. Praha: Karolinum.
- Havránek B., Jedlička A., 1981, *Česká mluvnice*. Praha: SPN.
- Karlík P. a kol., 1995, *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: NLN.
- Křen M., Cvrček V., Čapka T., Čermáková A., Hnátková M., Chlumská L., Jelínek T., Kovářiková D., Petkevič V., Procházka P., Skoumalová H., Škrabal M., Truneček P., Vondříčka P., Zásina A., 2015, *SYN2015: reprezentativní korpus psané češtiny*. Praha: Ústav Českého národního korpusu FF UK. Online: <http://www.korpus.cz> [cit. 12. 10. 2017].
- Petr J. a kol., 1986, *Mluvnice češtiny 2*. Praha: Academia.
- Podlipský V.J., Skarnitzl R., Volín J., 2009, *High Front Vowels in Czech: a Contrast in Quantity or Quality?* „Proceedings of Interspeech 2009 Brighton“, s. 132–135.
- Skarnitzl R., 2012, *Dvojí i v české výslovnosti*. „Naše řeč“ 95, s. 141–153.
- Šebesta K., Golášová H., Křen M., Procházka P., 2010, *SCHOLA 2010: korpus mluvené češtiny ve škole – přepisy nahrávek vyučovacích hodin na českých základních a středních školách*. Praha: Ústav Českého národního korpusu FF UK. Online: <http://www.korpus.cz> [cit. 12.10.2017].
- Tahál K., 2000, *Prostá úvaha o obecné češtině*. „Meddelanden fran Slaviska institutionen“ 36, s. 7–51.
- Wacławicová M., 2009, *Regionální mluva v korpusu mluvené češtiny ORAL2006 se zaměřením na situaci v českém pohraničí*. „Naše řeč“ 92, s. 72–86.